

ב"ה

ג ל י ו נ ר ת ל ע י ר ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
 ע ר ו כ י מ ב י ד י נ ח מ ה ל י ב ו ב י ע
 י ו " ל ל א ו ר ע " י מ ו ס ד ת ו ר ה ו ה ש כ ל ה ל מ ב ו ג ר י מ ו ל נ ו ע ר
 ה ס ת ד ר ו ת נ ש י מ ז ר ח י ב א מ ר י ק ה

י"ג (תפילין)

בא (תש"נ)

א. שאלות כלליות

1) י"ג ט: והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך
 למען תהיה תורת ה' בפין
 כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים.

י"ג ט"ז: והיה לך לאות על ירכה ולטוטפות בין עיניך
 כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים

התוכל למצא את הסבה לכך למה חזרת מלת "יד" פעמים בכל אחד משני הפסוקים - ומה רמז מרומז בזה?

ענה לשאלה זו אחר עיניך בחזרה דומה לזה על מלת "יד" הפסוק בפרשת בשלח י"ד ל-ל"א.

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל ממצרים
 וירא ישראל את ישראל ממצרים

מת על שפת הים

וירא ישראל את ה' הגדולה

אשר עשה ה' במצרים

2) השוה לשני פסוקינו דלעיל (י"ג ט, י"ג ט"ז)

את הפסוק

ישעיה מ"ט ט"ז: הן על כפים חקותיך
 חומותיך לנגדי תמיד.

במה יוכל פסוק זה לעזור לנו להבין את כונת מצות תפילין?

אב. ט"ו ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו

רשב"ם: כל זה תאמר לבנך וכן מוכיח מדכתיב (ט"ז) "הוציאנו ה' ממצרים",
 כי הקבה"ו אמר למשה כל הפרשה הזו וישראל אומר לבנו "הוציאנו
 ה'", כי משה לא אמר לישראל פסוק זה מעצמו, וגם מה צריך שיאמר
 משה לישראל "והיה לאות על ירך כי בחזק יד הוציאנו" - אלא
 האב אומר לבנו כך.

שני קשיים רצה הרשב"ם לישב בפסוקנו, אלה הם?

ג. ט' והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך

למען תהיה תורת ה' בפין

כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים.

רמב"ן: שעורו והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, כי ביד חזקה
 הוציאך ה' ממצרים, למען תהיה תורת ה' בפין.

ופירושו, שתכתוב על ירך ועל בין עיניך יציאת מצרים ותזכור אותה
 תמיד, למען שתהיה תורת ה' בפין לשמור מצוותיו ותורותיו, כי
 הוא אדוניך הפודך מבית עבדים.

1) מה הקשי בפסוקנו המיושב על ידי פרושו זה?

2) כיצד בקראת דרך פרוש זה?

(וע' רמב"ן בראשית ט"ו י"ג ד"ה כי גר יהיה
 עד "ורבליה כן")

3) מה פירושה של מלת "כי" למי דעת הרמב"ן?

./.

xxד. בטעם מצות תפילין נאמרו דעות שונות. השוה שתי אלה:

ספר החנוך מצות תכ"א:

לקשור תפילין על היד שנאמר (דברים ו' ט') "וקשרתם לאות על ירך" ובא הפירוש על זה המקרא, שנקשרו על ידינו מדברי תורה ארבע פרשיות והן נקראות תפילין כשהן קשורות ברצועות... משרשי המצוה (=מטעמי המצוה הזו) - לפי שהאדם בהיותו בעל חמר ימשך בהכרח אחר התאוה, כי כן טבע החמר לבקש כל הנאות אליו והערב - כסוס כפרד אין הבין - אם לא שהנפש שחננו אל, תמנענו למי כחה מן החסא. ומאשר תשפון (הנפש) בגבולו (של החמר) שהיא הארץ, ורחוקה היא מגבולה שהוא השמים, לא תוכל לו ויגבר כחו הוא עליה תמיד, לכן היא צריכה על כל פנים להרבה שומרים לשמרה משכנה הרע, פן יקום עליה ויהרגה אחרי היותה בגבולו ותחת ידו. ורצה הקב"ה לזכותינו אנחנו עם הקדש וצונו להעמיד שומרים גבורים לה והם: שצטוונו לכל נפסיק דברי תורה מפנינו יומם ולילה ושניתן י' ציציות בד' כנפות כסותינו ומזוזה בפתחנו והתפילין בידנו ובראשנו - והכל להזכירנו "למען נחדש מעשך ידנו" ולא נתור אחרי עינינו ואחרי יצר מחשבות לבנו... ואתה, בני, ראה גם ראה, כמה כח גופנו גדול על נפשנו, כי על כל אלה (=למרות כל "השומרים" הללו) יעלה לפעמים לפרץ גדרנו! האל ברחמיו יהיה בעזרנו וישמרנו - אמן.

הרב א.י. קוק זצ"ל בפרושו לסדור התפילה עולת ראייה

החיקוק של רשמי הנפלאות צריך שיוחקק על כח המפעל - על יסוד פעולת החיים, ועל כח הרעיון - יסוד המחשבה וההרגשה. שני אלה יחדיו יתפכו את הטבע החלוני של האדם לטבע קדוש אלוקי, ותורת ה' תהיה בפיו טבעית, בהגיוני לבבו. כל ההכנה הזאת דרושה היא, מפני שכל היסוד של יציאת מצרים היה להולחם בטבע הגס של החיים, המטביע את האדם במצולותיה של החלוניות; ומאחר שיסודם הגס כ"כ חזק הוא וכדי להלחם בו עד שינוצח הטבע החלוני שבאדם, כדי שיחול בקרבו אותו האור של הטבע הקדוש שבו (=שגורו בנפש האדם) - צריכה היתה יד חזקה להגלות, על כן צריכים אנחנו למעשים הקדושים הללו של הנחת תפילין על היד ועל הראש, כדי לסייע בסגולתם את המפעל הגדול הזה, של התהפכות כח החיים החלוניים הגסים לכח חיים אציליים נהדרים בקדושה. - על כן רק ע"י שיהיו "לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך", רק אחרי כל התעצומה הזאת "תהיה תורת ה' בפין", ולא מבלעדיה. כי כשם שלפעולה הכללית, להכניע את הרוח החלוני הגס של האנושיות, שנתבלט אז במצרים, היה צורך "ביד חזקה", להוציאן משם בדבר ה', כמו כן צריך להמשיך את המפעל הזה, של נצחון הקדש על החלוניות שבחיים, בכח רב וביד חזקה, שעוזה וגבורתה יגלו ע"י המצוה הזאת, ... שהיא מקיפה בכפילות כחה את המפעל עם ההשקפה, את היד והעין (=עין השכל). ורק בכח אדיר ומכופל זה אפשר להמשיך את מה שנעשה מני אז "ביד חזקה".

(1) השוה את טעמו של ספר החנוך לדברי הרמב"ן בשאלה ג; במה שונה ספר החנוך בטעמו מן הטעם לפי דברי הרמב"ן שם?

(2xx) מה ההבדל בין טעמו של בעל ספר החנוך לבין טעמו של הרב קוק?

(3x) היש צורך לשנות את סדר המלים שבפסוקנו - כדעת הרמב"ן - גם לדעת הרב קוק או יש להבין את הפסוק כסדרו?

(4xx) מהי משמעות המלה "כי" לפי פרושו של הרב?

השאלות המסומנות x קשות והמוסמנות xx קשות ביותר, יפתור כ"א לפי דרגתו.

שאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה, ירושלים.